

KNJIGA O ĆOSIĆU

Dragoljuba Todorovića, „Knjiga o Ćosiću: Dobrica Ćosić – Prilozi za političku biografiju“. Treći milenijum, 2005., Beograd

U izdanju beogradske izdavačke kuće Treći milenijum, 2005. godine, na 350 strana i u skromnom tiražu od 500 primjeraka, izašla je iz štampe knjiga, autora Dragoljuba Todorovića, „Knjiga o Ćosiću: Dobrica Ćosić – Prilozi za političku biografiju“.

Već u prvoj rečenici autor demistificira „oca nacije“ tvrdeći da je Dobrica Ćosić - Gedža bio čovjek od najvećeg povjerenja Aleksandra Rankovića Leke. Spajali su ih i povezivali identični politički pogledi na svijet. Obojica su bili i ostali fanatični komunisti nacionalne provincije. Bili su opsjednuti kolektivizmom, centralizmom, disciplinom, progonom neistomišljenika. Bili su neprijatelji demokratije, tržišta, slobode štampe, kapitalizma, monarhije, vjere, trgovine.

Dok je Aleksandar Ranković bio čovjek broj 2 Komunističke Partije, prvi kadrovik i prvi čovjek jugoslovenske UDB-e (Uprava Državne Bezbjednosti – Tajna policija), Dobrica Ćosić je bio važna ličnost i miljenik Josipa Broza Tita, koji ga je vodio na put u Afriku brodom Galeb. Kada je došlo do razlaza između Tita i Rankovića, Ćosić se stavio na stranu Rankovića. Kasnije je postao disident i to ostao do pojave Miloševića. Kad se ovaj ustoličio, Ćosić je za Tita tvrdio da je najveći neprijatelj srpskog naroda.

Kad se radi o Ćosićevom disidentstvu, autor ističe da se mora naglasiti da ono nikada nije bilo protiv komunizma, partizanstva, marksizma i lenjinizma. Njegovo disidentstvo, kao i ostalih koji su se okupljali u Siminoj luci 9A u Beogradu, bilo je lažno. Naime, Ćosić, i sva ta kamaraderija oko njega, taj prostor, koji se inače nalazio preko puta glavne beogradske policijske stanice zvane Glavnjača, su dobili na

besplatno korišćenje od OZNE (Odjeljenje za zaštitu naroda – tajna policija koja je poslije transformisana u UDB-u) i to je čitav Beograd znao.

Vremenom Ćosić postaje vrlo uticajan čovjek u paralelnom centru vlasti. U Beogradu se znalo da postoji oficijelna vlast i sa njom paralelna vlast – Dobrica Ćosić. Ćosić odlučuje ko će ući u Akademiju, ko će raditi koji projekt, ko će, kada će, kojim povodom i na koji način napasti oficijelnu vlast. Može čak i da zaposli, da sredi dobijanje stana, da sredi premještaj iz Sarajeva u Beograd, da izvadi iz zatvora, da spriječi hapšenje. Izlaze mu knjige u velikim tiražima (najvećim u Jugoslaviji). Dobija najveće honorare. Dugo godina je čovjek koji plaća najveći porez na ukupna godišnja primanja u Beogradu. Seli se iz stana u Palmotićevoj ulici u vilu na Dedinje. Ostaje nepovjerljiv prema svijetu, ksenofobičan, prezire Zapad, njihovu formalnu demokratiju, potrošačku civilizaciju. I mrzi četnike. U inostranstvo ide kao turista preko turističke agencije, autobusom, sa turističkim vodičima, time pokazuje svoju optiku mišije rupe, pogled na svijet iz Velike Drenove. Nije u javnosti poznato to da je Ćosić bio na platnom spisku Saveznog izvršnog vijeća u Rankovićevu vrijeme.

Djelujući i kao opozicija i kao institucija paralelna zvaničnoj vlasti, Ćosić zadržava sve svoje političke stavove, opredjeljenja i ubjeđenja ne mijenjajući ni za jotu, ni za milimitar ništa od onoga u šta je fanatično počeo vjerovati još od 1939. godine kao đak Srednje poljoprivredne škole u Bukovu kod Negotina, produbio kao partizanski komesar Rasinskog partizanskog odreda, ilegalac u svom selu (gdje špijunira i otkriva neistomišljenike među svojim seljacima i komšijama), urednik u „Mladom borcu“, funkcioner u SKOJ-u (Savez Komunističke Omladine Jugoslavije), Agitpropu, Centralnom komitetu, poslanik u Skupštini, povjerenik UDBe i Aleksandra Rankovića na Golom otoku, Budimpešti 1956, pisac Programa SKJ (Savez Komunističke Jugoslavije), putnik na Galebu itd.

U tijelima Srpske književne zadruge, redakcijama, i u radu na pojedinim, većim projektima bili su angažovani ljudi iz Simine 9A: Pavle Ivić, Vojislav Đurić, Antonije

Isaković, Mihailo Đurić, Dejan Medaković, Vojislav Korać, zatim praksisovci: Ljubomir Tadić, Mihailo Marković, Dragoljub Mićunović, Miladin Životić. To su bili ljudi koji su svoju odanost Ćosiću i njegovom klanu kasije pokazali i potvrdili radom u Srpskoj književnoj zadruzi i time stekli pravo ulaska u taj klan koji se poslije seli u SANU.

Tu su još Aleksandar Despić, koga će Ćosić progurati za predsjednika SANU, zatim jedan od Ćosićevih najodanijih ljudi, akademik Mehmed Meša Selimović. Velike simpatije i otvorenu podršku Ćosićevoj grupi pružali su stari akademici Skender Kulenović i Desanka Maksimović, onda književnik Brana Crnčević, kao i Dragoljub Mićunović, Zaga Pešić Golubović, Milorad Vučelić, Zoran Đinđić, Vojislav Koštunica, Rajko Petrov Nogo, (A)Mira Aličković i mnogi drugi. Za to vrijeme Miroslav Krleža je uz Tita, a Ivo Andrić se nigdje ne spominje u tom kontekstu.

Osim u Siminoj 9A, Srpskoj književnoj zadruzi, SANU, Ćosić je djelovao i u Odboru za odbranu slobode misli i izražavanja koji se oglašava prilikom hapšenja i suđenja poznatog hrvatskog književnika i intelektualca, Vlade Gotovca, pjesnika Dragoljuba Ignjatovića, pjesnika Gojka Đoge, političara Azema Vlasija itd.

Autor Todorović, na strani 285, piše: „U ljeto 1983. godine održan je proces muslimanskim intelektualcima na čelu sa Alijom Izetbegovićem u Sarajevu. To je bio politički i montirani proces par ekselans. To je bio školski primer montiranog političkog procesa. Nema ni jednog elementa koji bi ovaj proces isključivao iz političkih i montiranih sudskih procesa održanih u komunizmu od Oktobarske revolucije do danas. Na tom procesu izrečene su vrlo stroge kazne. Tako je Alija Izetbegović osuđen na 14 godina zatvora. Inkriminacije u ovom procesu bile su rasprave na verskim skupovima, tekstovi objavljeni u verskoj štampi, razgovori među vernicima o čisto verskim pitanjima. Uopšte, radilo se o ljudima koji su imali teološko obrazovanje, koji su bili vernici u pravom smislu te reči i koji su se samo verskim problemima bavili. I za to im je suđeno“.

Komentar ovog suđenja Dobrica Ćosić je dao u knjizi Slavoljuba Đukića: „Čovek u svom vremenu“: „*Mi smo bili duboko zamišljeni nad tim procesom. Svi mi pojedinačno, pa i Odbor u svojoj platformi, nismo spremni da podržimo ništa što je čin mržnje. A tu intransigenciju idejnu i duhovnu, koju nosi islamski fundamentalizam, moramo da razumemo i kao filosofiju mržnje. Ali, i pored takve načelne pretpostavke, ustali smo u zaštitu muslimanskih intelektualaca, jer smo imali dosta dokaza o neispravnosti bosanske optužnice. Procenili smo da postoje dobri demokratski i humani razlozi da se založimo za te ljude koji su tako teško progonjeni i optuženi“.*

U svom komentaru, Todorović kaže: „Ćosić ceni da optužnica protiv muslimanskih intelektualca nije bila ispravna i da je Odbor zbog toga morao da se pobuni, a da je bila ispravna sve bi bilo u redu, bez obzira što se sudilo ljudima za ispoljavanje svojih verskih ubeđenja u verskim objektima, verskim ustanovama i verskoj štampi. Takvi su, dakle, kriterijumi Ćosićevog odbora za odbranu slobode misli i izražavanja. Smatramo da je potpuno jasno da se Dobrica Ćosić i njegovi istomišljenici nisu organizovali da bi branili slobodu misli i izražavanja. To treba otvoreno reći i javno raskrinkati da se ne bi umnožavala zabluda da je taj Odbor zaista bio nekakva institucija za odbranu bilo kakve slobode, a da su njegovi članovi bili borci za slobodu. Taj Odbor se nije bavio odbranom nikakvih sloboda. Sve je to bila vrlo prosta, vrlo jasna i očigledna borba za vlast, koju je Dobrica Ćosić vodio od svojih školskih dana iz Negotina 1939. I Odbor mu je bio samo jedno od sredstava, modusa i vidova te borbe“ (str. 289)

Kada je u pitanju odbrana slobode misli i izražavanja Vlado Gotovovac je još konkretniji: „Dobrica Ćosić me brani tako, da me ponizi svakim razlogom te odbrane. On mi pruža svoju superiornost kao zaštitu koja se ne služi silom, nego milošću – ako je to korisnije i uvredljivije. On me ne brani zato da umanju ili ospori moju krivnju, da zaštiti moja prava, nego zato, da proslavi svoju velikodušnost. I zato u njegovoj odbrani nema ni traga mojim mislima, mojim uvjerenjima, mojim djelima. Ne mogu se na taj način upotrijebiti! Dobrica Ćosić je morao sam

proizvesti sadržaj svoje odbrane, kao što je javno tužišalaštvo moralo samo proizvesti sadržaj svoje optužnice. Rezultat im je gotovo isti! Tek ako se isključi „**delanje**“ pojavljuje se razlika: Dobrica Ćosić više vjeruje u preodgoj izvan zatvora. Ja takvu odbranu u cjelini odbijam, kao krajnje ponižavajuću izmišljotinu, kojom se zamjenjuje stvarni sadržaj mog slučaja...“ (str. 282)

Ćosić uspijeva gotovo u svemu. Postaje definitivno i konačno otac nacije, vođa svekolikog srpstva, mitska ličnost. Organizuje izradu i učestvuje u nastajanju Memoranduma SANU, organizuje nemire na Kosovu, pomaže Miloševiću na uzimanju i učvršćivanju vlasti, stvara Jovana Raškovića i Radovana Karadžića i na kraju postaje Predsjednik Republike treće Jugoslavije.

Godine 1984. i 1985. Ćosić kreće u akciju instrumentaliziranja Srba sa Kosova, što predstavlja pravi početak velike tragedije koja snalazi sve narode Jugoslavije. Odlučio se za Srbe sa Kosova. Njih je obmanjivao, lagao, organizovao, sa njima je manipulirao. Taj njegov rad, ta njegova ilegalna borba, je pravi početak. Poslije će doći Memorandum, Miloševićevo obraćanje Srbima na Kosovu Polju 24. aprila 1987 riječima: „Niko nesme da vas bije“, Osmu sjednicu, mitinzi istine, Ustav iz marta 1989, Miloševićev govor na Gazimestanu 28. juna 1989, ratovi u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni, Kosovu, deportacije, koncentracioni logori, masovne grobnice, genocid. Ćosić sve to naziva humanim preseljenjem naroda i konačnim rješenjem srpskog nacionalnog pitanja.

Ovom redosljedu zbivanja prethodila je Ćosićeva **pristupna beseda** održana 29. marta 1978 u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti. Tada je Dobrica Ćosić nagovijestio svoji novi politički angažman i pohod koji se okončao raspadom druge Jugoslavije ali i njegovim izborom za predsjednika Republike treće Jugoslavije. Navedeni redosljed zbivanja impresivno pokazuje poguban značaj i uticaj ove besjede i njenog besjednika na tragediju naroda druge Jugoslavije.

Lajt motiv ove besjede kojom Ćosić najavljuje svoju mesijansku misiju je tuđa misao izrečena u drugom vremenskom kontekstu drugčije formulisana i sa sasvim drugim

značenjem. Naime, vojvoda Živojin Mišić, koji je prije Kolubarske bitke preuzeo komandu nad Prvom armijom, koja se nalazila u rasulu, od ranjenog generala Petra Bojovića koji mu je tom prilikom rekao: „Sve što mi vojnici uspemo u ratu političari upropaste u miru.“

Ćosić 1978. godine tu misao smješta u novi kontekst kao ključnu misao besede: „Pobednici u ratu, poraženi u miru“.

P.S.

Trideset godina kasnije, 2008. godine, u predgovoru za knjigu Nikole Koljevića: „Stvaranje Republike Srpske“, Ćosić je napisao: „Ogromnim žrtvama stvorena je Republika srpska; Prva srpska država preko Drine... To je u nizu nacionalnih poraza jedina velika pobjeda srpskog naroda u poslednjim decenijama dvadesetog veka“...

Poslije toga nije se oglašavao.

Rasim MURATOVIĆ

PROFITABILNA FILANTROPIJA

Danny Boyle, *Slumdog Millionaire*, gl. u. D. Patel, A. Kapoor, S. Shukla, UK/USA, 2008.

“Milioner sa ulice”, film režisera Dannija Boyla, koji je u februaru ove godine nagrađen sa čak osam Oskara, snimljen je prema romanu “Pitanje i odgovor”, indijskog pisca i diplomate Vikasa Svarupa.

Nismo čitali ovaj roman, i cijelo podsjećanje na scenarij bi bilo nepotrebno da film “Miloner sa ulice” nije tako bolno sinkretizirao zadivljujuće obilje naratorskih klišeja za što scenarij snosi veliki dio krivice. Priča je zasnovana na čvrstim teleološkim temeljima, gdje događaji iz djetinjstva i mladosti kulminiraju u nekom centralnom događaju – u slučaju ovog filma, tv-kvizu, gdje glavni junak, Džemal, pred očima cijele nacije ostvaruje san miliona. No, za Džemala taj san miliona ljudi je tek instrument da zadivi i dobije Latiku, svoju ljubav iz djetinjstva, čime potvrđuje svoju izvrsnost u odnosu na pomenute milione.